

**KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARNING IJTIMOIIY
XUSUSIYATLARINI SHAKILLANTIRISHNING JIHA TLARI**

Buxoro Davlat Pedagogika Instituti Maktabgacha ta'lim fakulteti

Ashurova Durdona Idrisovna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada kichik maktab yoshidagi bolalar ijtimoiylashivuning obektiv va subektiv omillarini aniqlash , hamda bolaning oila va maktab sharoitida ijtimoiylashuvi borasida so'z yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *aqliy faollik, psixik faollik, jismoniy faollik, kichik bog'cha yoshi, katta maktab yoshi, ehtiyojlar.*

**SOCIAL FORMATION FEATURES OF CHILDREN OF EARLY
SCHOOL AGE**

Abstract: *This article discusses the identification of objective and subjective factors of socialization of children of primary school age, as well as the socialization of a child in the family and school environment.*

Key words: *mental activity, psychic activity, physical activity, kindergarten age, senior school age, needs*

**ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛЬНОГО СТАНОВЛЕНИЯ ДЕТЕЙ
МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА**

Аннотация: *В данной статье рассматриваются вопросы выявления объективных и субъективных факторов социализации детей младшего школьного возраста, а также социализации ребенка в семейной и школьной среде.*

Ключевые слова: *умственная деятельность, психическая активность, физическая активность, дошкольный возраст, старший школьный возраст, потребности.*

Kirish: *Kichik maktab yoshi 6-7 yoshdan 9-10 yoshgacha bo'lgan vaqtni o'z ichiga oladi. Bu davr mubaynida bola kichik maktab davri ya'ni ochiqroq qilib*

aytadigan bo'lsak, boshlang'ich sinf davrini boshidan o'tkazayotgan bo'ladi. Bu davrda bolaning o'qishga, maktabga bo'lgan qiziqishini oshirish, unga muhabbat uyg'ota bilish lozim. Kichik maktab yoshidagi bolalarning eng muhim xususiyatlaridan biri bu uning o'z ehtiyojlariga ega ekanligidir. Bu ehtiyojlarga esa, bolaning o'z portfeli, o'quv qurollari, kitob javoni, dars stoli va shu kabi buyumlarining mavjudligi uning kattalar singari maktabga borishga qiziqishini, istagini oshiradi. Inson borki, u hayoti davomiga o'zini turli ehtiyojlarga moyilligini his etadi. Ushbu ehtiyojlarning mavjudligi ham bola shaxsining rivojlanayotganidan dalolat. Bizga ma'lumki, maktabga o'qish jarayoni 7 yoshdan etib belgilangan. Chunki, bu paytda bola miyasi yaxshigina rivojlangan, u atrofdagi signallarni, yangiliklarni, o'zgarishlarni yaxshi qabul qiladigan yoshda bo'ladi. Shu o'rinda bolani maktabga qabul qilish jarayoni haqida qisqa fikr bildiradigan bo'lsak, bu paytda bolaning aqliy, jismoniy va psixik jarayonlari tekshiriladi. Ulardan ijobiy natija olingandagina, bola maktabga qabul qilinadi. Lekin, ko'pchilik otaonalarining xohish-istaklari tufayli bola maktabga muddatidan oldin boradi. Buning ham o'ziga yarasha yaxshi va yomon tomonlari mavjud. To'g'ri, ilmga intilishni qanchalik oldin boshlasa, shunchalik yaxshi, albatta. Ammo, ba'zida bu yoshdagi bolalarning psixikasida ruhiy zo'riqish ham kuzatiladi. Buning natijasida bolada horg'inlikni, darslarga yaxshi qatnasha olmasligini va uyga vazifalariga ulgura olmasligini ko'rishimiz mumkin.

Adabiyotlar tahlili: Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual salohiyatlarini oshirish masalalari bilan BMTning "Barqaror rivojlanish maqsadlari – 2030" dasturi, Erasmus + Capacity Building Project dasturi, IMEP loyihasi, yagona Yevropa ta'lim hududi ham alohida dastur asosida izchil shug'ullanmoqda. Xalqaro miqyosda maktabgacha ta'lim sohasida kechayotgan islohotlar, fan va texnikaning ilg'or tajribalarini jadallik bilan amaliyotga qo'llash maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "2030 -yilgacha barcha o'g'il bolalar va qiz bolalar uchun kichik yoshdagi bolalarni rivojlantirish, parvarishlash va maktabgacha o'qitishning sifatli tizimlaridan ular boshlang'ich ta'limni olishga tayyor bo'lishlari maqsadida bemalol foydalanish imkoniyatini ta'minlash"lga ma'sul bo'lgan tarbiyachi

pedagoglarning mahorati, kasbiy kompetentligi hamda kreativ potensialini takomillashtirishni taqozo qilmoqda. M.B.Hakimova maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalar teatrining ijodiy rivojlanishini ta'minlash bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borgan. U bolalarning dramatik qobiliyatlarini rivojlantirishda teatr san'atining o'рни va ahamiyatini asoslab bergan. G.A.Axmedova maktabgacha yoshdagi bolalarning musiqaviy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda an'anaviy va zamonaviy musiqiy vositalardan foydalanish masalalarini tadqiq etgan. Ijodiy shaxsni shakllantirish hozirgi bosqichda pedagogik nazariya va amaliyotning muhim vazifalaridan biridir. Uning rivojlanishi maktabgacha yoshdan samaraliroq boshlanadi. V.A. aytganidek Suxomlinskiy: "Bolalarning qobiliyatlari va iste'dodlarining kelib chiqishi. Tasavvur bilan aytganda, eng nozik iplar barmoqlardan chiqadi - ijodiy fikr manbai bo'lgan oqimlar. Boshqacha qilib aytganda, bolaning qo'lida qanchalik mahoratli bo'lsa, bola shunchalik aqlli bo'ladi. " Ko'p o'qituvchilarning fikriga ko'ra, barcha bolalar qobiliyatli. Shu sababli, vaqt o'tishi bilan bu qobiliyatlarni sezish, his qilish va bolalarga ularni amalda, haqiqiy hayotda namoyish etish imkoniyatini berish uchun imkon qadar tezroq harakat qilish kerak. Kattalar yordamida badiiy va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirgan holda, bola yangi asarlar yaratadi (rasm, dastur). Har safar biron bir ob'ektni yaratish usullarini sinab ko'rganida, o'ziga xos bir narsa paydo bo'ladi. O'zining estetik rivojlanishida maktabgacha tarbiyachi elementar vizual-sezgi taassurotidan etarli darajada vizual va ifodali vositalarga ega asl tasvirni (kompozitsiyani) yaratishga o'tadi. Shunday qilib, uning ishlashi uchun asos yaratish kerak. Bola qanchalik ko'p ko'rsa, eshitsa, boshdan kechirsa, uning tasavvuridagi faoliyati shunchalik muhim va samaraliroq bo'ladi. Bolalikda ma'lum bo'lganidek, bolaning hayollari va hayollari juda muhim rol o'ynaydi. Ammo qanchaodam bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish kerakligini o'ylaydi. Afsuski, ko'pchilik kattalar bolaning hayollarini rivojlantirishga etarlicha e'tibor bermaydi, bu esa kelajakda bolalarning imkoniyatlarini sezilarli darajada cheklaydi. Ijodkorlik har bir inson hayotida juda muhim rol o'ynaydi. Tasavvur va fantaziya har ikki munosabatlarda ham, ishda ham odamlarga yordam

beradi, lekin eng muhimi, ijodiy insonlar har qanday biznesda muvaffaqiyatga erishishga yordam beradigan o'zligini namoyon eta oladi. Shunday qilib, agar bola tasavvurning yetishmasligidan aziyat chekmasa ham, ota-onalar o'zlarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga e'tibor berishlari kerak. Psixologlar sizning tasavvurlaringiz qanday darajada rivojlanayotganini va bolaning fikrlash tarzini belgilashga imkon beruvchi o'yin shaklida maxsus testlarni ishlab chiqdi. Ba'zi bolalar ta savvur kuchi bilan harakat

qilishadi, boshqalari esa xotiraning tasvirini suratga olishga moyil. Ba'zan bolalar bunday o'yinlarda qatnashishni rad etishadi, bu esa bolaga alohida yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Bolalarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish ham katta rol o'ynaydi. Ta'limda istiqbolli izlanishlar - xalqaro ilmiy-metodik jurnal Ota-onalar bolaga nafaqat rivojlanish imkoniyatini berishlari, balki faol ishtirok etishlari kerak. Hech qanday holatda bolaga bosim o'tkaza olasiz, unga o'yinni o'ynashga yoki amaliy san'atda ishtirok etishga imkon bera olasiz. Xususan, bu xato musiqiy qobiliyatlarni rivojlantirish bilan ruxsat etiladi. Bolaning musiqaga bo'lgan qiziqishi etarli emasligi sababli, ota-onalar uni musiqa maktabiga berishga shoshilishadi. jodiy qobiliyatlarni rivojlantirish vositasi sifatida deyarli barcha atrofdagi narsalar va vaziyatlardan foydalanishingiz mumkin. Ijodkorlik yaratishni, yaratishni anglatadi. Shuning uchun bolaning darslaridagi asosiy maqsad - uni qanday qilib tasvirlashni o'rgatish va oxirida nimani kashf etganini tushunishdir. Ba'zida, biz bilmagan holda, o'yin va muloqot orqali bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiramiz. Ammo, barkamol rivojlanish uchun mustahkamlik va uslubiyat zarur. Masalan, rivojlanish o'yinlarini o'ynab, bolanito'ygga keltirmang. Agar qiziqish sizni zaiflashtira boshlaganini his qilsangiz, o'yinni qoldiring. Ammo uzoq muddatli tanaffuslar ham amalga oshirilmaydi. Bolalar ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish dasturini yaratishning eng yaxshi usuli. Dasturda rivo jlanishning barcha usullari -vizual, og'zaki va amaliy bo'lishi kerak. Vizual usullar har qanday suratlarni ko'rish, chizilgan yoki haqiqiy ko'rishni o'z ichiga oladi. Masalan, bulutlarni o'rganayotganda, ular nimaga o'xshashligini aniqlang. Og'zaki usullarga aloqa,

hikoyalar, suhbatlarning turli shakllari kiradi. Misol uchun, ertaklarning birgalikdagi tarkibi, o'z navbatida, bir uchastka bo'yicha hukmni o'ylaydi. Amaliy usullar o'yinlarni, turli modellarni yaratish va ulardan foydalanishni va rivojlanish mashqlarini bajarishni o'z ichiga oladi

Tadqiqot muhokamasi: Kichik maktab Yoshidagi bolalar tez chalg'iydilar, uzoq vaqt diqqatlarini bir narsaga qarata olmaydilar, tasirchan hamda emotsional bo'ladilar. Maktabda o,,qishning boshlanishi 7 Yoshda bo,,ladigan ikkinchi fiziologik inqiroz bilan mos keladi (bola organizmida jadal bo,,yning o,,sishi, ichki organlarning kattalashuvi, vegetativ o'zgarishlar bilan bog'liq bo,,lgan keskin endokrin o,,zgarishlar ro,,y beradi). Bolaning ijtimoiy munosabatlar tizimi va faoliyatidagi kardinal o'zgarishlar uning organizmidagi barcha tizimlar va funksiyalaridagi o'zgarishlarga to'g'ri kelib, boladan kuchli zo,,riqish va o'z ichki imkoniyatlaridan to'liq foydalanish zaruriyatini taqozo etadi. Ushbu Yoshdagi o'zgarishlar salbiy oqibatlarni olib kelmay, aksincha uning yangi sharoitlarga muvaffaqiyatli moslashuviga yordam beradi. O'qituvchining munosabat uslubi o'quvchining faolligiga bevosita ta'sir ko,,rsatadi. Kichik maktab Yoshidagi o,,quvchi faolligining asosan uch xil ko'rinishi mavjud bo'lib, bular: jismoniy, psixik va ijtimoiy faollikdir. Jismoniy faollik – sog'lom organizmning harakat qilishga bo'lgan turli mavjud to'siqlarni engishdagi tabiiy ehtiyojdir. Bu Yoshdagi bolalar nihoyatda serharakat bo'ladilar. Kichik maktab davrida o,,qish faoliyati bilan shug,,ullanish, jumladan, moddiy narsalarning har xil xossalari bilan tanishish sezgilarning o,,sishiga katta ta'sir ko,,rsatadi. Kichik maktab Yoshidagi o,,quvchilarda asosan farq qila olish, ko,,rish va eshitish sezgilari ayniqsa tez o,,sadi. 7-10 Yoshli bolalarda ranglarning tuslarini sezish 45% ortishi, 10-12 Yoshgacha bolalarda esa 65% gacha ortishi rus olimlari tomonidan aniqlanilgan. Kichik maktab o,,quvchilarini rasm chizishga o,,rgatish ranglarni farqlash sezgirligining o'sishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Ohanglarni farq qilish sezgirligi, ayniqsa bolalarga musiqa va ashula o'rgatish jarayonida kuchli suratda o,,sadi. Sezgilarning o'sishida Shuningdek, jismoniy tarbiya mashg,,ulotlarining ham ahamiyati katta. Aniq harakat qilishga jalb etuvchi mashqlar bolalarning muskul-harakat sezgilarini

o,,stiradi.Kichik maktab davriga kelib idrokning hamma turlari asosan ta'lim- tarbiya tufayli mazmun, aniqlik, ravshanlik jihatdan ko,,p darajada takomillashadi. Mazkur Yoshdagi bolalar o,,z idroklarining aniqligi, ravonligi, o'tkirligi bilan boshqa Yosh davrdagi insonlardan keskin farq qiladi. Ular har bir narsaga berilib, o'ta sinchkovlik bilan qarashlari sababli idrokning muhim xususiyatlarini o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.Birinchi sinfga kelgan bola predmetlarning rangi, shakli va kattaligini, ularni maqonda joylashishini bilish bilan, birga ularni taqqoslay oladi. Maktabda muvaffaqiyatli o'qish uchun bola sensor rivojlanganlik darajasining yuqori bo'lishi juda muhim hisoblanadi. Maktab Yoshiga kelib, normal rivojlanayotgan bolalar rasm va suratlar real hayotni aks ettirayotganligini yaxshi tushunadilar. Shuning uchun ham surat va rasmlarda nimalar aks etganini real hayotga taqqoslagan holda bilishga harakat qiladilar. Bola rasmlarda atrof-hayotdagi narsalarni kichiklashtirib tasvirlanganligini anglay biladi. Bu tasvirlar bolalarda estetik va badiiy didni rivojlantiradi. Chunki, bola shu rasmlar orqali olam go'zalligini, uning turfa ranglardan iborat ekanligini anglaydi, ajratadi va o'z munosabatini bildira oladi. Talim-tarbiya jarayonida bolalarda ixtiyoriy idrok va kuzata olish qobiliyati o'sadi. Kuzata bilish muvaffaqiyatli o'qish uchun zarur shartlardan biridir. O'quvchilarda kuzata bilish qobiliyati ularning tafakkuri, irodasi, qiziqish, havaslari bilan birgalikda o'sib boradi. Bu Yoshdagi o'quvchilar o'z idroklarini mustaqil idora eta oladilar. Boshlang,,ich sinf o,,quvchilari katta Yoshdagi odamlardan deyarli qolishmasdan to'g'ri chiziqni ko'z bilan chamalab teng ikki bo'lakka bo'la oladilar, narsa va chiziqlarni katta-kichikligiga qarab taqqoslay oladilar, narsalarning fazoda turgan o'rni, ularning qaysi biri yaqinroq yoki uzoqroq, qaysi biri balandroq yoki pastroq joylashganini ko'z bilan chamalab, shu masofani bosib o'tish uchun talab qilinadigan vaqtni ham taxminan hisoblay oladilar. Kichik maktab yoshidagi bola shaxsining ijtimoiy faolligini rivojlantirish maktab ta'limini modernizatsiya qilishning strategik yo'nalishlaridan biridir. Kichik maktab yoshi 7 yoshdan 11 yoshgacha davom etadi. Bola rivojlanishining ijtimoiy holati jiddiy o'zgarishga uchraydigan bosqichi. Bu davrda u maktabga ya'ni ta'lim dargohiga chiqadi va uning zimmasiga ma'lum qoidalarga amal qilish, vazifalarni bajarish kabi ma'suliyatlar tushadi.

Ijtimoiylashuvda muhim odamlar sifatida tengdoshlarning ahamiyatini ham ta'kidlab o'tmoq kerak. Tengdoshlar shaxsiyat ijtimoiylashuvsining alohida agentlari sifatida ajralib turadi. Nima uchun ular bolaning rivojlanishi uchun juda muhim? O'spirin va undan katta yoshdagi odam o'zini qiziqtirgan ma'lumotlarga. Bu kattalar tomonidan emas, balki tengdoshlar tomonidan to'liq ta'minlanishi mumkin. Shu sababli, qiziqish guruhlari shakllantirilib, ularda shaxsiyat rivojlanishda davom etadi. Ba'zi bolalar sinflar ichida o'ziga o'xshagan do'stlar bilan tez til topishishadi, bunda ularning o'zaro qiziqish, dunyoqarashlarining mos kelishi sabab. Ota-onalar bolani noto'g'ri sozlangan submultural guruhlar ta'siriga tushib qolmasligi uchun boshqarishi kerak. Pedagog esa ota-onalarga nisbatan kichik maktab yoshidagi bola shaxsiyatini rivojlantirishga juda katta ta'sir kuchiga ega. Pedagogning har bir o'rgatgan bilimlarini kichik maktab yoshidagi bolalar tomonidan haqiqatligiga ishonishlik, ularga taqlid qilishlik, topshirilgan vazifalarni mehr va muhabbat bilan bajarishlik kabi psixologik xususiyatlar boshlang'ich ta'limning muhim shartlaridan biridir. Shu bilan birga, ushbu xususiyatlar bolalar tarbiyasidagi ilk axloqiy va madaniy sifatlarning shakllanishi bilan bog'liq jarayon hisoblanadi. Kichik maktab davrida bolaning boshqa insonlar bilan munosabatlarida katta o'zgarishlar ro'y beradi. Bolaning muloqoti endi aniq maqsadga qaratilgan bo'ladi. Bunga sabab bir tomondan o'qituvchining faol ta'siri bo'lsa, ikkinchi tomondan o'quv jamoasining ko'rsatadigan ta'siridir. Kichik maktab yoshidagi o'quvchilar sinfida jamoa bilan muloqot qilish jarayonida turli darajadagi o'quvchilar bor: giper-muloqotchan (sergap) bolalardan dars holatidan qo'rqadigan: javob berishga uyaladigan, tortinchoq yoki darsga quloq solmaydigan o'quvchilar ham bo'lishi mumkin. Ularda maktab davrigacha oilada, bog'chada muloqot ko'nikmalari shakllangan bo'ladi. Masalan, bola yoshligidan oilasi davrasida salomlashish, minnatdorlik bildirish kabi muloqot ko'nikmalarini o'zida shakllantiradi. Ammo maktab jamoasiga kirishib ketish, o'z tengdoshlari bilan muloqot olib borish sekin amalga oshadi. Ular avvalo, bir-birlarining hatti-xarakatlarini kuzatishadi, o'zaro bir-birlariga nisbatan taqlid qilishadi. Ayrim kichik maktab yoshidagi o'quvchilar maktabda, tengdoshlari oldida muloqot qilishdan uyalishadi, o'zlarini chetga tortishadi, lekin ular oilasi

davrasida erkin o'z fikrini bemaolol bayon qilishadi. Kichik maktab yoshdagi bolalar qiziqishi, iqtidori, individual talanti, ruhiy va jismoniy xususiyatlari, madaniy ehtiyojlarini inobatga olgan holda hamda bolada ma'naviy me'yorlarni shakllanishi, hayotiy va ijtimoiy tajriba egallanishini ko'zda tutgan bolalarni har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan jarayon hisoblanadi. Kichik maktab yoshdagi bolalarni jismoniy tarbiyasni rivojlantirish, muammolarini hal etishning yangi yo'llarini izlash, birinchidan, ko'rsatilgan ziddiyatlarni hal etish zarurati bilan, ikkinchidan, o'sib kelayotgan yosh avlodning jismoniy tayyorgarligi hamda psixik rivoji jarayonini takomillashtirish qonuniyatlarini, metodologik va usubiy sharoitlarini o'rganish zarurati bilan bog'liq holda amalga oshiriladi. Kichik maktab yoshidagi bolalarda yurush, yugurish, sakrash, uloqtirish, konkida yurush yugurush, suzush hayot uchun kerak bo'ladigan eng oddiy harakat malakalarni rivojlantirishdir. Bu harakatlarni bolalar tez o'zlashtiradi, sababi-ularning asab tizimi yuqori darajada egiluvchandir. Kichik maktab yoshidagi bolalarga mashq berishdan oldin ularga o'sha mashqlarni ahamiyati, bajarish texnikasi, harakatli o'yin qoidalari tanani tarbiyalashni ayrim elementlari haqida tushuncha berib borish lozim. Mazkur maqsadni ro'yobga chiqarish uchun ularda, odatda, jismoniy mashqlar va harakatli o'yinlardan iborat bo'lgan keng o'quv materialini taqdim etilgan. Kichik maktab yoshidagi davrda bolalar badiiy-estetik rivojlanishda katta imkoniyatlariga ega bo'ladilar. Bolalar odatda rasm chizishga, loy yoki plastilindan narsa yasash Kichik maktab yoshidagi bolalar uchun mehnatning tarbiyaviy ahamiyati kattadir. Biroq shuni takidlab o'tish lozimki, har qanday mehnat ham shaxsda ijtimoiy tarbiyalayvermaydi.

Bolalar o'z-o'ziga xizmat qilish va o'zlari uchun foydali bo'lgan narsalarni tayyorlash bilan shug'ullanayotganlarida ularda mehnatsevarlikni tarbiyalashga xususan zo'r ehtibor berish kerak. Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni sekin-asta ko'pchilik foydasiga qaratilgan, boshqalar uchun bo'lgan ijtimoiy-foydali mehnatga jalb etish juda muhimdir. O'quv faoliyati kichik maktab yoshidagi o'quvchi uchun nafakat bilish jaraenlarining yukori darajada rivojlanishi .balki shaxsiy xususiyatlarini rivojlantirish uchun ham imkoniyat yaratadi. Shuni aloxida ta'kidlash

lozimki yetakchi bo'lgan o'quv faoliyatidan tashkari boshka faoliyatlar-uyin.mulokot va mehnat faoliyatit ham o'quvchi shaxsi rivojiga bevosita ta'sir kursatiadi.Shuningdek bu faoliyatlar asosida muvaffakkiyatga erishish motivlari bilan boglik bo'lgan shaxsiy xususiyatlar tarkib topa boshlaydi. O'quv faoliyati kichik maktab yoshidagi bolalarda o'qishda ma'lum yutuklarga erishish extiyojini kondirishga ,shuningdek tengdoshlari orasida uz urniga ega bulishiga imkoniyat ham yaratadi.Aynan ana shu urin yoki mavkega erishish uchun ham bola yaxshi o'qish uchun xarakat kilishi mumkin.Bu yoshdangi bolalar doimiy ravishda uzlari erishgan muvaffakkiyatini boshka tengdoshlari muvaffakkiyati bilan solishtiradilar.Ular uchun doimo birinchi bulish nixoyatda muxim .Kichik maktab davrida bolalardagi musobakaga kirishish motivi tabiiy psixologik extiyoj hisblanib bu motiv ularga kuchli emotsional zurikishni beradi. Bu xususiyatlar aslida bogcha davridan boshlab yuzaga kela boshlaydi va kichik maktab davrida, shuningdek o'smirlik davrida ham yakkol kuzga tashlanadi.Kichik maktab yoshidagi bolalar kattalarning u xakidaga fikr va baxolariga karab uzlariga uzlari baxo beradilar.O'quvchining uziga uzi beradigan baxosi asosan tugridan tugri o'qituvchining beradigan baxosiga va turli faoliyatlaridagi muvaffakkiyatlariga boglik.Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda uz uziga beradigan baxolari turlicha –yukori , adekvat,past bulishi mumkin.Bu yoshdagi bolalarda mavjud bo'lgan ishonuvchanlik, ochiklik, tashki ta'sirlarga beriluvchanlik,itoatkorlik kabi xususiyatlari ularni shaxs sifatida tarbiyalash uchun yaxshi imkoniyat yaratadi.Kichik maktab yoshi davrini bolaning turli faoliyatlarda muvaffakkiyatga erishishini belgilab beruvchi asosiy shaxsiy xususiyatlarni yuzaga kelish va mustahkamlash davri deb hisoblash mumkin.Bu davrda muvaffakkiyatga erishish motivlari tarkib topish bilan bir katorde mehnatsevarlik va mustaqillik kabi sifatlar rivojlanadi.Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda mehnatsevarlik asosan o'qish va mehnat faoliyatida rivojlanadi va mustahkamlanadi. Mehnatsevarlik bolada uz kilayotgan mehnati unga zavk bergan takdirdagina yuzaga keladi.Bolada mustaqillik xusuiyatining shakllanishi asosan kattalarga boglik.Agar bola xaddan ziyod ishonuvchan, itoatkor,ochik xususiyatli bulsa unda asta sekinlik bilan buysinuvchanlik mustaqil bo'la olmaslik xususiyati mustahkamlana boradi. Lekin

bolani vaqtli mustaqillikga undash unda quloqsizlik yopiqlikni shakllanishiga olib keladi va hayotiy tajribalarni asosan kimlargadir taklid qilgan xolda uzlashtiradi. Mustaqillikni shakllantirish uchun bolaga mustaqil bajaradigan ishlarni ko'proq topshirish va unga ishonch bildirish nihoyatda muhimdir. Shuningdek shunday bir ijtimoiy psixologik muhit yaratish kerakki, unda bolaga biron bir ma'sul vazifani mustaqil bajarishni topshirish, bu ishni bajarish jarayonida bola o'zini tengdoshlari, kattalar va boshqa odamlarning lideri deb his qilsin. Ana shu his bolada mustaqil bulishga undovchi motivlarni yuzaga keltiradi.

Xulosa: Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni har tomonlama yetuk, go'zal axloqli, xush odobli inson qilib kamol toptirish hozirgi kunning muhim vazifalaridan biridir. Chunki bu narsa milliy qadriyat va ruhiyatni tiklash jarayonida ta'lim va tarbiya samaradorligini oshirish masalasidan kelib chiqadi. O'quv faoliyati kichik maktab yoshidagi o'quvchi uchun nafaqat bilish jarayonlarining yuqori darajada rivojlanishi, balki shaxsiy xususiyatlarining rivojlanishi uchun ham imkoniyat yaratadi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti o'zining asosiy vazifasi etib har bir bolashaxsini maksimal rivojlantirish va uni keyingi rivojlanish bosqichiga tayyorgarligini ta'minlash maqsadida tashkilotda ijobiy psixologik mikroklimat vasharoit yaratishni belgilaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning oilada o'z "men"ini anglashi juda muhim hisoblanadi. Pedagoglar va psixologlar oila muammolarini, uning an'ana va udumlarini, bola shaxsining shakllanishida oilaning ta'sirini ko'plab tadqiqotlarda o'rganganlar. Bola ota – onaning faqatgina tarbiyaviy ta'sir etish mahsuli emas. U o'z oilasini o'zicha tushunadi va qabul qiladi. Oiladagi o'z o'rnini o'zaro aloqada belgilaydi va oilada o'zini shaxs sifatida angelaydi. Bolalar oilada ro'y berayotgan hodisalarga kattalarga nisbatan boshqacha baho beradilar. Biz qachonki atrofimizdagi olamni bola ko'zi bilan ko'rishga o'rganib olganimizdan so'nggina, ularni to'g'ri tushunamiz, hayajonlariga, qayg'ulariga yordam bera olamiz. Bugungi maktabgacha pedagogikada maktabgacha yoshdagi bolalarning oilada bolani shaxs sifatida idrok etilishi va uning ijtimoiy xususiyatlari taraqqiyotiga ta'siri, oila a'zolarining o'zaro munosabatlari doirasida ijtimoiy roller haqidagi

tasavvurlar shakllanishi, kattalarga taqlid orqali muloqot ko'nikma malakalarining tarkib topishi kabi masalalar o'rganilmoqda

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI :

1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-361 sonli qarori-T: 2018-yil 9sentyabr.2.Sodiqova Sh.A. "Maktabgacha pedagogika" Fan va texnologiya. T.2017-yil.

Maftuna M. OILADA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING SHAXS XUSUSIYATLARINI SHAKILLANTIRISH //Involta Scientific Journal. – 2022. – T. 1. – №. 4. – C. 266-274.

Muhidinovna M. M. OILADA MAKTABGACHA VA KICHIK MAKTAB YOSHDAGI BOLALARNING IJTIMOIIY XUSUSIYATLARINI SHAKILLANTIRISH //BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – T. 2. – №. 2. – C. 103-107.

Muhidinovna M. M. Preschool Education System and Family Cooperation in the Formation of Social Characteristics //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2022. – T. 2. – №. 2. – C. 267-270.

Mamedova M. MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING IJTIMOIIY XUSUSIYATLARINI SHAKLLANTIRISHDA TARBIYANING O'RNI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – T. 8. – №. 8.